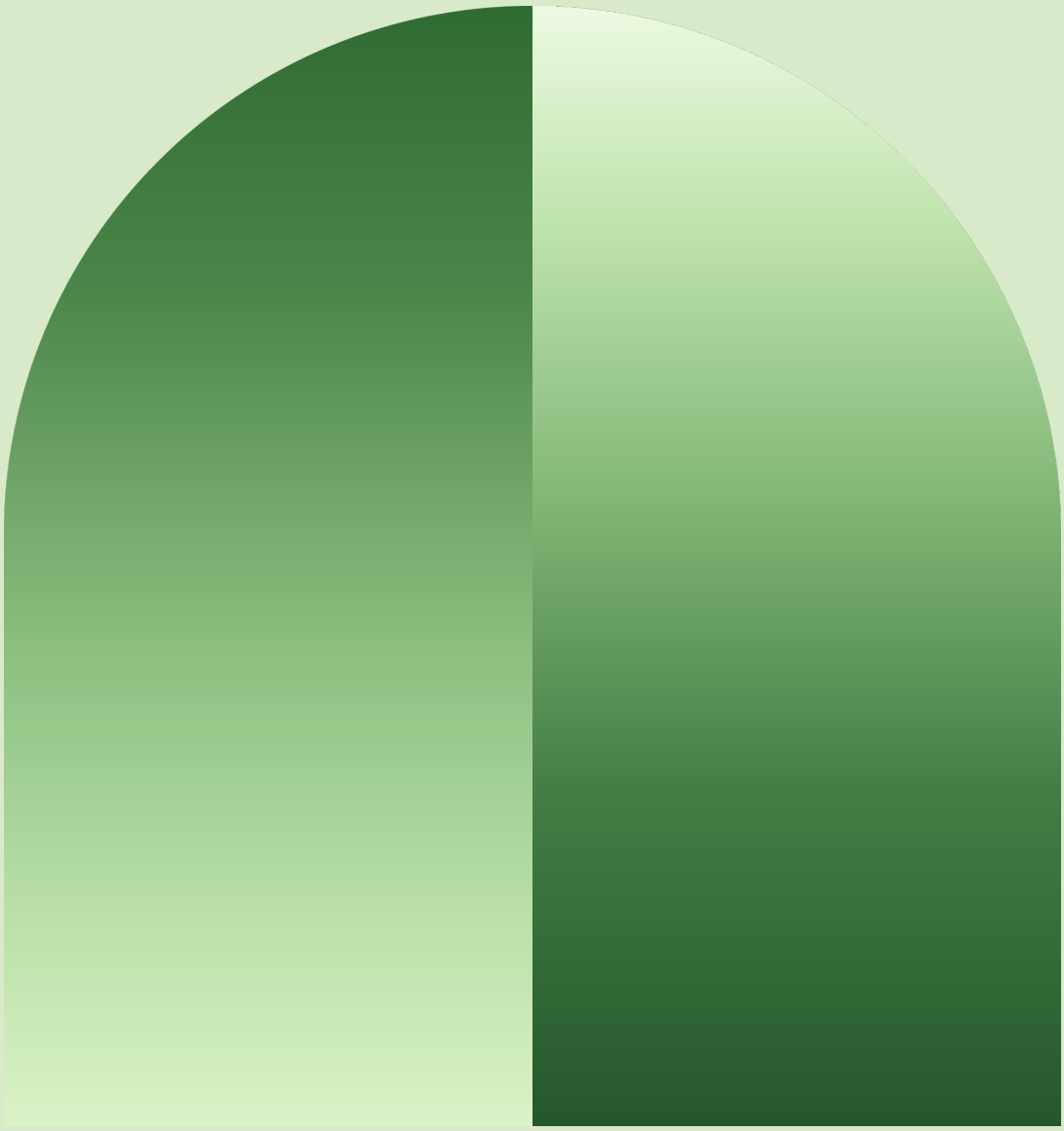
DOKUMENT I POLITIKAVE PUBLIKE

LOKALIZIMI I AGJENDËS PËR RININË, PAQEN DHE SIGURINË NË BUJANOC

Sfida dhe rekomandime për zhvillimin e politikave publike

DOKUMENT I POLITIKAVE PUBLIKE

Lokalizimi i Agjendës për Rininë, Paqen dhe Sigurinë në Bujanoc

Sfida dhe rekomandime për zhvillimin e politikave publike

Dokument i politikave publike, i hartuar bazuar në gjetjet e Anketës së të rinjve në Bujanoc dhe në diskutimet e zhvilluara në kuadër të fokus grupeve me të rinjtë, i përgatitur nga Trupi Këshillues për të rinjtë në Bujanoc, në mbështetje të lokalizimit të Agjendës së OKB-së për Rininë, Paqen dhe Sigurinë në Komunën e Bujanocit.

Ky dokument është hartuar në kuadër të skemës së granteve RYCOgnizing YPS, me mbështetjen e Bashkëpunimit Gjerman për Zhvillim dhe zbatohet nga Zyra Rajonale për Bashkëpunim Rinor (RYCO). Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura në këtë dokument janë vetëm të Iniciativave Qytetare, Iniciativës së Re Sociale dhe organizatës Livrit dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht qëndrimet e RYCO-s apo të Bashkëpunimit Gjerman për Zhvillim. As RYCO dhe as autoriteti që ka dhënë grantin nuk mund të mbahen përgjegjës për përmbajtjen e këtij dokumenti.

Përmbajtja

1. **Hyrje** 4

2. **Metodologjia dhe baza për dokumentin e politikave publike** 5

3. **Sfida kryesore dhe mangësitë** 7

   - Pjesëmarrje tokeniste dhe mosreagim institucional 7
   - Politizimi dhe kapja e strukturave rinore 7
   - Segregimi ndëretnik dhe hapësinor 7
   - Diskriminimi i shumëfishtë i të rinjve dhe të rejave rome 7
   - Pengesat për pjesëmarrjen thelbësore të grave të reja 8
   - Mungesa e mekanizmave institucionalë për mbrojtje dhe reagim ndaj dhunës me bazë gjinore 8
   - Organet jofunksionale në komunitetin lokal për të rinjtë dhe barazinë gjinore – tërheqja e të rinjve nga sfera publike 8
   - Punësimi jashtë kritereve të profesionalizmit 8
   - Mangësitë në infrastrukturën publike dhe ndikimi në sigurinë personale 9

4. **Rekomandime për zhvillimin e politikave publike të bazuara në konsultimet me të rinjtë** 10

   R1 Tërheqja dhe riintegrimi: Forcimi i punësimit transparent dhe meritor të të rinjve, praktikave profesionale dhe mundësive ekonomike lokale 10

   R2 Pjesëmarrja: Të futet buxhetimi pjesëmarrës i orientuar drejt nevojave të të rinjve 12

   R3 Mbrojtja dhe riintegrimi: Të krijohet një mekanizëm sistemik i mbështetjes për personat që kanë përjetuar dhunë dhe për riintegrimin e tyre ekonomik. 13

   R4 Mbrojtja: Të integrohet qasja e ndjeshme ndaj gjinisë në sigurinë e hapësirave publike dhe në planifikimin e infrastrukturës komunale. 14

   R5 Mbrojtja: Të krijohet një mekanizëm sistemik për reagimin ndaj dhunës mes bashkëmoshatarëve në shkolla. 16

   R6 Pjesëmarrja, partneritetet dhe parandalimi: Të krijohen hapësira të sigurta për të rinjtë që mbështesin pjesëmarrjen ndërkulturore dhe programet gjithëpërfshirëse. 17

   R7 Partneritetet: Të institucionalizohet bashkëpunimi i komunës me organizatat e shoqërisë civile që punojnë me të rinjtë, gratë dhe komunitetin rom. 18

1. Hyrje

Bujanoci është një komunë multietnike në qarkun e Pçinjës, në jug të Serbisë, më saktësisht në Luginën e Preshevës. Sipas rezultateve përfundimtare të Regjistrimit të Popullsisë, Ekonomive Familjare dhe Banesave të vitit 2022[1], të publikuara nga Enti Republikan i Statistikave, komuna ka pak më shumë se 41.000 banorë, ndër të cilët bëjnë pjesë komuniteti serb, shqiptar dhe rom, si dhe komunitete të tjera më të vogla. Sipas një studimi demografik të Entit Republikan të Statistikave të vitit 2025, të bazuar në regjistrimin e vitit 2022, Bujanoci bën pjesë në "oazat e të rinjve" në vend, pra në komunat ku të rinjtë përbëjnë më shumë se një të katërtën e popullsisë së përgjithshme[2]. Kjo është në përputhje me moshën mesatare të popullsisë së komunës prej 38,8 vjetësh, që është rreth pesë vjet më e ulët se mesatarja republikane, si dhe me faktin se, sipas rezultateve përfundimtare të regjistrimit sipas moshës dhe gjinisë, personat e moshës 25 deri në 29 vjeç përbëjnë grupmoshën më të madhe në Bujanoc.[3]

Pozita e të rinjve në Bujanoc karakterizohet nga sfida të shumta në kalimin nga shkollimi në tregun e punës, pasi të dhënat për tregun e punës tregojnë se, në vitin 2024, personat e moshës 15 deri në 29 vjeç përbënin vetëm 16,4% të banorëve të regjistruar si të punësuar në komunë. Të marra së bashku, këto të dhëna tregojnë se Bujanoci ka një popullsi të re relativisht të madhe dhe me rëndësi demografike, por se për përmirësimin e pozitës së të rinjve është veçanërisht i rëndësishëm krijimi i mundësive më të mira për punësim dhe pjesëmarrje ekonomike. Zhvillimi ekonomik dhe marrëdhëniet ndëretnike janë identifikuar si disa nga fushat tematike më të rëndësishme, për të cilat është e nevojshme të zhvillohen propozime mbështetëse të politikave publike.

1 Enti Republikan i Statistikave, *Regjistrimi i Popullsisë, Ekonomive Familjare dhe Banesave 2022 – Përkatësia kombëtare (Libri 1)*, prill 2023: https://popis2022.stat.gov.rs/sr-Latn/5-vestisaopstenja/news-events/20230428-konacnirezpopisa/ (tabelat e plota me të dhëna sipas komunave: https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234001.pdf).

2 Devedžić, M. dhe Šobot, A. (2025). *Profili demografik i popullsisë së re në Serbi*. Enti Republikan i Statistikave: https://publikacije.stat.gov.rs/G2025/Pdf/G20254003.pdf

3 Enti Republikan i Statistikave, *Regjistrimi 2022 – Mosha dhe gjinia, rezultatet përfundimtare*: https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234003.pdf

2. Metodologjia dhe baza për dokumentin e politikave publike

Konsultimet me të rinjtë në Bujanoc janë realizuar nga Trupi Këshillues për të rinjtë i Bujanocit gjatë muajve gusht dhe shtator 2026, me qëllim të analizimit të mëtejshëm të pozitës së të rinjve në raport me fushat tematike të Agjendës për Rininë, Paqen dhe Sigurinë (në tekstin e mëtejmë: agjenda YPS).

- **Anketa:** Në anketën online janë mbledhur 18 përgjigje; të anketuarit ishin të moshës nga 14 deri në mbi 30 vjeç, kryesisht femra, shumica me përkatësi kombëtare shqiptare dhe me vendbanim edhe në zonat rurale të komunës së Bujanocit. Anketa përfshiu fusha të ndryshme tematike, duke përfshirë pjesëmarrjen, kontaktin ndëretnik, lidershipin dhe besimin, ndikimin e grave të reja, programet ekzistuese dhe ato të dëshiruara, prioritetet e komunës etj.
- **Fokus grupet:** Diskutimet e moderuara u fokusuan në pjesëmarrjen e të rinjve, marrëdhëniet ndëretnike, iniciativat lokale dhe barazinë gjinore. Në to morën pjesë të rinj nga komunitete të ndryshme, të angazhuar në organizata të shoqërisë civile. Në total u mbajtën dy fokus grupe.

Të dy burimet janë të karakterit konsultativ dhe **cilësor**, prandaj gjetjet e tyre duhen parë kryesisht si tregues të përvojave të jetuara dhe si udhëzime për hulumtime të mëtejshme, e jo domosdoshmërisht si vlerësime që mund të përgjithësohen për të gjithë popullsinë. Megjithatë, është e rëndësishme të theksohet se propozimet për zhvillimin e politikave publike të paraqitura këtu mbështeten drejtpërdrejt në nevojat ekzistuese, të identifikuara në komunitet si urgjente dhe prioritare.

Anketa online dhe fokus grupet dhanë një pasqyrë të qëndrueshme të nevojave të të rinjve: edhe pse të rinjtë në Bujanoc janë formalisht të përfaqësuar në jetën qytetare dhe publike, mundësia e tyre për të ndikuar në vendimet që i prekin mbetet e kufizuar. Në të dy burimet dallohen tri probleme që përsëriten. Së pari, strukturat për pjesëmarrjen e të rinjve ekzistojnë formalisht, por janë të kufizuara nga mungesa e resurseve, ndikimi i dobët institucional ose perceptimi i kapjes politike. Së dyti, komunitetet serbe, shqiptare dhe rome mbeten të ndara në aspektin shoqëror dhe hapësinor, ndërsa të rinjtë romë përballen me forma veçanërisht të theksuara dhe të ndërlidhura të përjashtimit dhe diskriminimit. Së treti, gratë e reja e përshkruajnë pjesëmarrjen e tyre si kryesisht konsultative dhe simbolike. Megjithëse ndonjëherë u jepet mundësia të shprehin mendimet e tyre, ekzistojnë pak mekanizma formalë që i detyrojnë institucionet t'u përgjigjen propozimeve të tyre, t'i përfshijnë ato ose të veprojnë në bazë të tyre.

Këto gjetje janë shqyrtuar së bashku me gjendjen aktuale **të kujdesit institucional për të rinjtë në komunën e Bujanocit**. Në gusht 2026, në përgjigje të një kërkese për qasje të lirë në informata me rëndësi publike, Zyra për të Rinj e Bujanocit ka dorëzuar të dhëna mbi zbatimin e politikës rinore, realizimin e buxhetit dhe aktivitetet e Zyrës për të Rinj gjatë dy viteve të fundit. Dokumentacioni përfshinte edhe vendimin për themelimin dhe procesverbalin e mbledhjes konstituive të Këshillit Lokal për të Rinj, nga të cilat rezulton se Këshilli është emëruar më 13 maj 2025, me gjashtë nga nëntë vendet e parashikuara të plotësuara, dhe se mbledhjen konstituive e ka mbajtur më 2 qershor 2025, kur është konstituuar for-

malisht dhe ka miratuar Rregulloren e Punës. Ndër dokumentet e dorëzuara nuk kishte procesverbale të mbledhjeve të mëvonshme, gjë që mund të tregojë për mungesën e aktivitetit të Këshillit.

Duke ndërthurur gjetjet e konsultimeve me të dhënat institucionale të disponueshme, ky dokument identifikon fushat prioritare ku ekziston një hendek midis politikave publike ekzistuese dhe përvojave reale e nevojave të të rinjve. Qëllimi është që vëmendja e vendimmarrësve të përqendrohet në këto fusha. Bazuar në sfidat e identifikuara, dokumenti propozon shtatë rekomandime konkrete dhe të zbatueshme. Për secilin rekomandim janë përcaktuar aktorët përgjegjës, masat e propozuara, afatet e zbatimit dhe mekanizmat e llogaridhënies, me synim përmirësimin e cilësisë së punës së komunës.

3. Sfida kryesore dhe mangësitë

• Pjesëmarrje tokeniste dhe mosreagim institucional

Të rinjtë përshkruajnë se institucionet formalisht krijojnë hapësirë që ata të shprehin mendimin e tyre, por rrallë veprojnë në përputhje me të. Shembulli i zjarrit në deponi, i përmendur në grupin fokal, e ilustron mirë këtë: të rinjtë organizuan një fushatë të tërë avokuese lidhur me këtë kërcënim ekologjik, por komuna nuk ndërmori masa dhe as nuk iu përgjigj iniciativës së tyre. Në anketë, në pyetjen se kur e kanë parë për herë të fundit që një i ri ose një shoqatë rinore ka ndikuar në një vendim të komunës, dominuan përgjigjet "kurrë" ose "rrallë", ndërsa disa të anketuar u përgjigjën "nuk e di". Shumë pjesëmarrës në të dy burimet ia atribuojnë këtë perceptimit se mendimet e tyre konsiderohen fëmijërore dhe se nuk meritojnë vëmendje institucionale.

• Politizimi dhe kapja e strukturave rinore

Kanalet formale për pjesëmarrjen e të rinjve, veçanërisht parlamentet e nxënësve, përshkruhen si të nënshtruara ndaj ndikimit politik, në vend që të funksionojnë si mekanizma të pavarur për shprehjen e zërit të të rinjve. Një shembull ilustrues është fakti se drejtoria e shkollës refuzoi iniciativën mediatike shkollore *SezaiNews*, pavarësisht mbështetjes së parlamentit të nxënësve. Disa të anketuar e kanë identifikuar ndikimin e partive politike si pengesën kryesore që zëri i të rinjve të dëgjohet, ndërsa disa kanë shprehur mosbesim të theksuar ndaj aktorëve politikë kur janë pyetur se kush mund ta bashkojë komunitetin (ndër përgjigjet janë përmendur me cinizëm partitë politike, dhe askush tjetër).

• Segregimi ndëretnik dhe hapësinor

Të dy burimet përshkruajnë shkollat, kafenetë, shoqatat dhe ngjarjet publike si kryesisht të ndara sipas vijave etnike (komuniteti serb, shqiptar dhe rom), gjë që, sipas pjesëmarrësve, përforcohet më tej nga sistemet shkollore në gjuhë të ndryshme, si dhe nga dinamika politike dhe mediatike. Të anketuarit kanë përmendur shkollat si vendin kryesor të ndarjes ("jemi të ndarë, gjuhë dhe sisteme të ndryshme"), ndërsa sportin dhe muzikën si hapësira të rralla të përbashkëta me potencial real për lidhje. Një përgjigje në anketë pasqyron edhe thellësinë e paragjykimeve ndëretnike që janë ende të pranishme në komunitet, duke treguar se segregimi nuk është vetëm hapësinor, por ekziston edhe në nivelin e qëndrimeve. Prandaj, çdo ndërhyrje duhet të synojë drejtpërdrejt edhe thyerjen e stereotipeve.

• Diskriminimi i shumëfishtë i të rinjve dhe të rejave rome

Gjetjet e grupit fokal tregojnë se të rinjtë romë përballen me forma veçanërisht të rënda dhe sistemike të përjashtimit: mangësi të dokumentuara në përvetësimin e shkathtësive bazë të shkrim-leximit te nxënësit, stereotipizimin e të gjithë komunitetit rom dhe mungesën e mekanizmave të veçantë mbrojtës ose arsimorë. Bëhet fjalë për një problem të veçantë dhe më serioz se distanca e përgjithshme ndëretnike, i cili kërkon ndërhyrje të synuar.

- **Pengesat për pjesëmarrjen thelbësore të grave të reja**

Është identifikuar se pjesëmarrja e grave të reja është veçanërisht e vështirësuar. Si pengesa përmenden frika nga gjykimi i mjedisit, presioni i partive politike dhe pritjet tradicionale shoqërore. Në mënyrë konstruktive, të anketuarit kanë propozuar mekanizma konkretë për t'iu përgjigjur këtyre sfidave: grupe të rinjsh ku vajzat mund të propozojnë ide, takime të rregullta me vetëqeverisjen lokale, një fond të vogël të dedikuar për projekte dhe një përgjigje formale të garantuar për çdo propozim të dorëzuar (çfarë do të zbatohet, deri kur dhe kush është përgjegjës).

- **Mungesa e mekanizmave institucionalë për mbrojtje dhe reagim ndaj dhunës me bazë gjinore**

Në grupin fokal është përmendur iniciativa e telefonit SOS e Shoqatës së Romeve të Bujanocit, e cila nuk ka marrë mbështetje sistematike nga komuna. Gjithashtu, është theksuar se Qendra për Punë Sociale nuk është e gatshme të financojë qëndrimin e zgjatur në shtëpinë e sigurt (qëndrimi është i kufizuar në rreth gjashtë muaj, pas të cilëve personat që kanë përjetuar dhunë shpesh detyrohen të kthehen në mjedisin e dhunshëm), si dhe se strukturat komunale, sipas të dhënave të mbledhura, nuk janë të njohura mjaftueshëm me detyrimet që rrjedhin nga Konventa e Stambollit. Shembulli i kundërt nga Vranja, ku telefoni SOS ka ndihmuar personat që kanë përjetuar dhunë të punësohen dhe të bëhen plotësisht të pavarur ekonomikisht, tregon se një model funksional tashmë ekziston në rajon dhe mund të përshtatet edhe në këtë komunë.

- **Organet jofunksionale në komunitetin lokal për të rinjtë dhe barazinë gjinore – tërheqja e të rinjve nga sfera publike**

Pjesëmarrësit thonë se Zyra për të Rinj (KZM), Këshilli Lokal për të Rinjtë dhe Këshilli për Barazinë Gjinore ose nuk funksionojnë, ose nuk veprojnë në përputhje me mandatin e tyre, ndërsa dokumentet strategjike lokale nuk analizohen, zhvillohen dhe zbatohen në mënyrë aktive. Kjo lidhet me një model më të gjerë të mospjesëmarrjes së qytetarëve, i cili është i dukshëm edhe në anketë. Disa të anketuar, në pyetjet për lidershipin dhe besimin në komunitet, kanë dhënë përgjigje si "nuk e di", "askush" ose përgjigje haptazi cinike, gjë që tregon mungesën e besimit të të rinjve në institucione dhe përfaqësuesit e tyre, si dhe perceptimin se pjesëmarrja aktive e qytetarëve shpesh nuk sjell efektin e dëshiruar në komunitet.

- **Punësimi jashtë kritereve të profesionalizmit**

Punësimi mbi bazën e përkatësisë politike, në vend të kualifikimeve dhe kritereve profesionale, përmendet si në grupin fokal, ashtu edhe në disa përgjigje të anketës, me shqetësim të veçantë për sektorin e shëndetësisë, ku mungesa e profesionalizmit ndikon drejtpërdrejt në cilësinë e trajtimit të pacientëve. Kur këto gjetje shqyrtohen së bashku me të dhënat e disponueshme për punësimin dhe sfidat me të cilat përballen të rinjtë në kalimin nga arsimi në tregun e punës, bëhet e qartë se adresimi i këtij problemi është i rëndësishëm për përmirësimin e pozitës ekonomike të të rinjve, por edhe për përparimin në fusha të tjera.

Mangësitë në infrastrukturën publike dhe ndikimi në sigurinë personale

Në pyetjen se çfarë do të ndryshonin së pari, të anketuarit kanë përmendur mungesën e rrjetit elektrik, ujësjellësit dhe kanalizimit në disa vendbanime, ndriçimin e pamjaftueshëm publik, të cilin e lidhin drejtpërdrejt me sigurinë e grave dhe vajzave gjatë natës, si dhe pasigurinë në rrugë, përfshirë rastet e të miturve që drejtojnë automjete pa leje drejtimi. Gjithashtu, janë përmendur hapësirat e gjelbra të lëna pas dore, ndër to edhe Liqeni i Bujanocit. Është identifikuar mungesa e shërbimeve bazë në komunitet dhe cenimi i të drejtave themelore, veçanërisht në aspektin e lirisë së lëvizjes dhe sigurisë së grave të reja.

4. Rekomandime për zhvillimin e politikave publike të bazuara në konsultimet me të rinjtë

Rekomandimet e mëposhtme i drejtohen kryesisht Kuvendit të Komunës së Bujanocit ose organeve nën juridiksionin e tij, në mënyrë që çdo kërkesë të lidhet me masa që komuna mund t'i zbatojë në mënyrë autonome. Çdo rekomandim mbështetet në një ose më shumë shtylla të Agjendës së OKB-së për Rininë, Paqen dhe Sigurinë, siç përcaktohen në Rezolutën 2250 të Këshillit të Sigurimit të OKB-së: pjesëmarrja, mbrojtja, parandalimi, partneritetet, si dhe riintegrimi. Kur një rekomandim prek edhe kompetencat e nivelit republikan, ai përcakton një aktivitet konkret të komunës, me mundësinë e ndërmarrjes së hapave të mëtejshëm avokues ndaj ministrisë përkatëse.

> *Çdo rekomandim ndjek strukturën e një kërkese të politikës publike: aktivitetin konkret dhe problemin që synon të zgjidhë, aktorin përgjegjës, hapat konkretë për zbatim, afatin kohor dhe mekanizmin e llogaridhënies.*

Rekomandimi 1. Tërheqja dhe riintegrimi: Forcimi i punësimit transparent dhe meritor të të rinjve, praktikave profesionale dhe mundësive ekonomike lokale

Të përmirësohet qasja e të rinjve në punësim të drejtë dhe në mundësi lokale për sigurimin e të ardhurave përmes masave të synuara për punësimin dhe sipërmarrjen e të rinjve, programeve të praktikës profesionale në institucionet publike, organizatat e shoqërisë civile dhe kompanitë, shërbimeve të qasshme të këshillimit për karrierë, si dhe punësimit transparent dhe të bazuar në merita.

Në kontekstin e Bujanocit, shtylla e tërheqjes dhe riintegrimit mund të operacionalizohet përmes masave që zvogëlojnë përjashtimin ekonomik, forcojnë besimin në institucionet publike dhe zgjerojnë mundësitë e besueshme përmes të cilave të rinjtë mund të sigurojnë të ardhura dhe pavarësi ekonomike në mjedisin e tyre lokal. Konsultimet kanë identifikuar papunësinë, mundësitë e kufizuara ekonomike dhe perceptimin se punësimi kushtëzohet politikisht si burime të rëndësishme frustrimi dhe mosbesimi ndaj institucioneve. Të rinjtë përmendin mundësitë e kufizuara për punësim dhe shqetësimin se përkatësia politike mund të ndikojë në qasjen në vendet e punës. Këto perceptime mund të dëmtojnë besimin në institucionet publike dhe të nxisin më tej tërheqjen e të rinjve nga jeta qytetare dhe ekonomike lokale. Mungesa e përvojës së parë të punës dhe qasja e kufizuar në orientim profesional e vështirësojnë më tej kalimin e të rinjve nga arsimi në tregun e punës. Për këtë arsye, praktikat profesionale të strukturuara dhe këshillimi cilësor për karrierë përbëjnë një urë të rëndësishme drejt pavarësisë ekonomike të të rinjve në mjedisin e tyre lokal.

Akterët përgjegjës: Kuvendi i Komunës së Bujanocit, njësitë organizative përkatëse të administratës komunale, Zyra për të Rinjtë, filiali lokal i Shërbimit Kombëtar të Punësimit, shkollat e mesme, kompani-

të lokale dhe organizatat e shoqërisë civile, si dhe institucionet përkatëse republikane në rastet kur vendimet për punësim nuk janë në kompetencën e komunës.

Aktivitete të propozuara:

- Të krijohet një program i synuar për punësimin dhe sipërmarrjen e të rinjve, i koordinuar me Shërbimin Kombëtar të Punësimit dhe i konceptuar për të plotësuar masat ekzistuese në nivel republikan (p.sh. zbatimin e programit "Garancia për të Rinjtë").
- Të krijohet një program i praktikave të paguara dhe cilësore për të rinjtë në administratën komunale dhe institucionet publike, por edhe në organizatat e shoqërisë civile dhe kompanitë lokale, përmes partneriteteve dhe marrëveshjeve të bashkëpunimit. Programi duhet të ketë kritere transparente të përzgjedhjes, detyrime të qarta për mentorët dhe punëdhënësit, si dhe të sigurojë përfaqësim të barabartë të grave të reja dhe të rinjve nga të gjitha komunitetet.
- Të sigurohen shërbime të qasshme dhe cilësore të këshillimit për karrierë dhe informimit, në bashkëpunim me Zyrën për të Rinjtë, Shërbimin Kombëtar të Punësimit dhe shkollat e mesme. Shërbimet duhet të përfshijnë orientimin profesional, ndihmën për hartimin e biografisë dhe përgatitjen për intervista pune, si dhe informimin mbi programet e disponueshme të punësimit, praktikave dhe trajnimeve, në gjuhët e komuniteteve lokale.
- Të sigurohen grante konkurruese, bashkëfinancim, mentorim ose mbështetje për nisjen e bizneseve të qëndrueshme të udhëhequra nga të rinjtë, me kritere transparente të përzgjedhjes.
- Të miratohen dhe të publikohen kritere të standardizuara të punësimit, të bazuara në kompetenca, për vendet e punës në komunë, duke përfshirë informacione transparente mbi procedurat e përzgjedhjes dhe përbërjen e komisioneve përzgjedhëse.
- Të miratohen standarde të punësimit të bazuara në merita për vendet e punës jashtë kompetencës së drejtpërdrejtë të komunës, përfshirë sektorin e shëndetësisë.

Afati kohor: *Brenda 12 muajve* për miratimin e kornizës komunale për punësim, krijimin e programit të praktikave profesionale dhe shërbimeve të këshillimit për karrierë, si dhe ndërmarrjen e masave institucionale avokuese. *Në periudhën afatshkurtër dhe afatmesme* (1–3 vjet) për zbatimin dhe vlerësimin e mbështetjes për punësimin, praktikat profesionale dhe sipërmarrjen e të rinjve.

Përgjegjësia dhe monitorimi: Publikimi vjetor i të dhënave mbi punësimin në komunë; raportimi transparent mbi përfituesit e programeve dhe shpenzimet; monitorimi i pavarur i proceseve përkatëse ose monitorimi nga shoqëria civile, kur kjo është e mundur nga aspekti ligjor dhe administrativ; si dhe ndjekja vjetore e rezultateve në fushën e punësimit dhe sipërmarrjes së pjesëmarrësve në program. Monitorimi përfshin edhe numrin e të rinjve të përfshirë në praktikat profesionale dhe këshillimin për karrierë, të ndarë sipas gjinisë dhe komunitetit, si dhe përqindjen e pjesëmarrësve që janë punësuar pas përfundimit të praktikës.

Rekomandimi 2. Pjesëmarrja: Të futet buxhetimi pjesëmarrës i orientuar drejt nevojave të të rinjve

Kuvendi i Komunës duhet të miratojë një mekanizëm të buxhetimit pjesëmarrës që u përgjigjet nevojave të të rinjve, në mënyrë që, para miratimit të buxhetit, të përfshihen të rinjtë dhe qytetarët e tjerë, si dhe Këshilli i reformuar dhe funksional për të Rinjtë, në përcaktimin e prioriteteve të komunitetit lokal. Linjat buxhetore që lidhen me të rinjtë (hapësirat për të rinjtë, arsimin, mbështetjen për punësim, sportin, infrastrukturën e sigurisë etj.) duhet të paraqiten në mënyrë të veçantë, ndërsa më pas duhet të raportohet mbi shpenzimet e realizuara në krahasim me ato të planifikuara.

Pjesëmarrja, në kuadër të agjendës YPS, nënkupton më shumë sesa konsultim; ajo nënkupton ndikim real në vendimet dhe burimet që formësojnë jetën e të rinjve. Konsultimet në Bujanoc nuk kanë ofruar dëshmi se të rinjtë kanë mundësi të kenë qasje në informacion mbi mënyrën se si komuna i shpërndan burimet e saj, e aq më pak të ndikojnë në këtë proces. Pjesëmarrësit e grupit fokal e kanë ngritur drejtpërdrejt çështjen e transparencës së buxhetit si një problem strukturor, ndërsa disa të anketuar, kur janë pyetur, nuk kanë mundur të përmendin asnjë shpenzim komunal relevant për të rinjtë.

Të rinjtë e përshkruajnë veten si të padukshëm në proceset e vendimmarrjes në komunitetin e tyre, ndërsa vendimmarrja për buxhetin perceptohet si edhe më pak transparente. Këtë e konfirmojnë edhe të dhënat e dorëzuara nga komuna: mjetet e përgjithshme të planifikuara për politikën rinore janë ulur nga 1.980.000 RSD në vitin 2025 në 1.516.000 RSD në vitin 2026, që paraqet një ulje prej rreth 23% krahasuar me vitin e kaluar. Ndërkohë, pjesa më e madhe e mjeteve në të dy vitet është përfshirë në një linjë të vetme buxhetore, të padetajuar, "shërbime të kontraktuara", e cila ofron shumë pak informacion mbi mënyrën se si janë identifikuar dhe mbështetur nevojat e të rinjve. Plani Lokal i Veprimit për të Rinjtë, të cilit nominalisht i dedikohet ky buxhet, ende nuk është miratuar, më shumë se një vit pas fillimit të procesit të hartimit të tij.

Akterët përgjegjës: Kuvendi i Komunës së Bujanocit dhe Drejtoria e Financave, në bashkëpunim me drejtorinë përgjegjëse për politikën rinore, Zyrën për të Rinjtë dhe Këshillin Lokal për të Rinjtë.

Aktivitete të propozuara:

- Të bëhet një analizë e buxhetit aktual komunal për të përcaktuar gjendjen fillestare të shpenzimeve publike të drejtpërdrejta dhe të tërthorta nga të cilat përfitojnë të rinjtë, si dhe për të identifikuar mangësitë ekzistuese në financim.
- Të ndryshohet statuti ose korniza procedurale e punës së Këshillit Lokal për të Rinjtë, në mënyrë që të formalizohet roli i tij në procesin buxhetor komunal, duke përfshirë detyrimin që, para përgatitjes së buxhetit vjetor, të paraqesë një përmbledhje të unifikuar të prioriteteve të të rinjve.
- Të përmirësohet pjesëmarrja e qytetarëve në procesin buxhetor përmes informimit të rregullt dhe sistematik, nëpërmjet kanaleve të ndryshme të komunikimit, mbi mundësitë për paraqitjen e komenteve dhe propozimeve për buxhetin, si dhe përmes organizimit të konsultimeve në të gjitha gjuhët që janë në përdorim zyrtar në Bujanoc.

- Të obligohet komuna që, së bashku me buxhetin e miratuar, të publikojë një Deklaratë vjetore për buxhetin e të rinjve, të hartuar në gjuhë të qasshme dhe në të gjitha gjuhët që janë në përdorim zyrtar në Bujanoc, ku të paraqiten ndarjet buxhetore të planifikuara për të rinjtë, si dhe, më pas, një raport vjetor mbi shpenzimet, ku të paraqiten shpenzimet e realizuara.
- Të pilotohet zbatimi i këtyre masave gjatë ciklit të ardhshëm buxhetor komunal dhe rezultatet të përdoren për vlerësimin e realizueshmërisë së tyre, përmirësimin e procedurave dhe marrjen e vendimit për zbatimin e qëndrueshëm të këtyre masave.

Afati kohor: *Menjëherë* (brenda 6 muajve të parë) për përcaktimin e gjendjes fillestare dhe rishikimin e statutit të Këshillit Lokal për të Rinjtë; *në afat të shkurtër* (në kuadër të ciklit të ardhshëm të plotë buxhetor) për publikimin e parë të Deklaratës për buxhetin e të rinjve dhe procesin e parë të paraqitjes së prioriteteve të të rinjve.

Përgjegjësia dhe monitorimi: Publikimi i Deklaratës për buxhetin e të rinjve dhe i raportit mbi shpenzimet në fund të vitit; evidentimi formal i kontributit të Këshillit Lokal për të Rinjtë dhe krahasimi i tij me ndarjet përfundimtare buxhetore, me arsyetimin e devijimeve nga drejtoria përkatëse; përfshirja e këtij mekanizmi në raportin vjetor të punës së Kuvendit të Komunës

Rekomandimi 3. Mbrojtja dhe riintegrimi: Të krijohet një mekanizëm sistemik i mbështetjes për personat që kanë përjetuar dhunë dhe për riintegrimin e tyre ekonomik.

Të krijohet një mekanizëm i koordinuar, sistemik dhe afatgjatë i mbështetjes për personat që kanë përjetuar dhunë, i cili lidh mbrojtjen e menjëhershme me mbështetjen psikosociale, këshillimin e specializuar, ndihmën për punësim dhe riintegrimin ekonomik afatgjatë.

Në kuadër të agjendës YPS, mbrojtja nuk nënkupton vetëm reagimin e menjëhershëm ndaj dhunës me bazë gjinore, por edhe krijimin e zgjidhjeve institucionale që u mundësojnë personave që kanë përjetuar dhunë të kenë siguri afatgjatë dhe të arrijnë pavarësi ekonomike. Konsultimet në Bujanoc tregojnë mangësi në vazhdimësinë e mbështetjes për të rinjtë që kanë përjetuar dhunë, duke përfshirë qëndrimin e kufizuar në kohë në shtëpinë e sigurt, mungesën e financimit publik të qëndrueshëm për shërbimet e specializuara dhe lidhjen e dobët ndërmjet shërbimeve të mbrojtjes dhe mbështetjes për punësim, gjë që vështirëson edhe arritjen e pavarësisë ekonomike. Përvoja nga Vranja e afërt, e përmendur nga pjesëmarrësit, paraqet një model relevant të një qasjeje më të integruar dhe një shembull të praktikës së mirë.

Akterët përgjegjës: Qendra për Punë Sociale në Bujanoc, Kuvendi i Komunës së Bujanocit, drejtoritë përkatëse komunale, Shoqata e Romeve të Bujanocit dhe organizata të tjera lokale të shoqërisë civile, si dhe filiali lokal i Shërbimit Kombëtar të Punësimit.

Aktivitete të propozuara:

- Të rishikohen dokumentet ekzistuese të politikave publike në fushën e mbrojtjes sociale që rregullojnë akomodimin e sigurt dhe të zhvillohet një mekanizëm për zgjatjen e mbështetjes kalimtare, kur kjo është e arsyetuar në bazë të planit individual të mbrojtjes dhe riintegrimit.
- Të lidhet një kontratë shumëvjeçare për ofrimin e shërbimeve ose të sigurohet bashkëfinancim për organizatat lokale të shoqërisë civile që ofrojnë shërbime të specializuara SOS dhe shërbime referimi, duke njohur dhe mbështetur partneritetet ekzistuese që tashmë ofrojnë këto shërbime.
- Të zhvillohet një mekanizëm formal referimi që lidh Qendrën për Punë Sociale, ofruesit e specializuar të shërbimeve nga shoqëria civile, Shërbimin Kombëtar të Punësimit dhe institucionet e tjera relevante, në mënyrë që personat që kanë përjetuar dhunë, në kuadër të planit të tyre të riintegrimit, të kenë qasje në këshillim për punësim, zhvillimin e aftësive dhe mbështetje për sigurimin e të ardhurave dhe arritjen e pavarësisë ekonomike.
- Të organizohen aktivitete periodike për ngritjen e kapaciteteve të punonjësve të shërbimeve përkatëse komunale dhe të Qendrës për Punë Sociale për reagimin ndaj dhunës me bazë gjinore, me fokus te personat që kanë përjetuar dhunë, si dhe mbi detyrimet që rrjedhin nga Konventa e Stambollit.
- Të hartohen procedura të shkruara ndërinstitucionale që përcaktojnë përgjegjësitë për referimin, personat përgjegjës, standardet e ofrimit të shërbimeve dhe kërkesat për ndjekjen e mëtejshme të rasteve.

Afati kohor: *Menjëherë dhe në afat të shkurtër* (brenda vitit të parë) për financimin e shërbimeve, hartimin e protokolleve institucionale dhe trajnimin e punonjësve; *në afat të mesëm* (1–3 vjet) për zbatimin e plotë dhe vlerësimin e mekanizmit të integruar të mbështetjes për personat që kanë përjetuar dhunë, si dhe për mbështetjen e punësimit të tyre.

Përgjegjësia dhe monitorimi: Anketim vjetor anonim mbi cilësinë e shërbimeve, procesin e referimit, vazhdimësinë e mbështetjes dhe rezultatet e riintegrimit; rishikim vjetor i kontratave për ofrimin e shërbimeve; si dhe përfshirje formale e organizatave të specializuara të grave nga shoqëria civile në procesin e monitorimit.

Rekomandimi 4. Mbrojtja: Të integrohet qasja e ndjeshme ndaj gjinisë në sigurinë e hapësirave publike dhe në planifikimin e infrastrukturës komunale.

Të institucionalizohet një qasje e ndjeshme ndaj gjinisë dhe nevojave të të rinjve në garantimin e sigurisë së hapësirave publike, duke integruar aspektet e sigurisë në planifikimin e infrastrukturës komunale dhe të investimeve kapitale, me vëmendje të veçantë ndaj faktorëve mjedisorë (p.sh. ndriçimit të pamjaftueshëm publik) që kufizojnë lëvizjen e sigurt të grave të reja, qasjen e tyre në hapësirat publike dhe pjesëmarrjen në jetën e komunitetit.

Në kuadër të agjendës YPS, mbrojtja përfshin edhe sigurinë e përditshme të të rinjve në komunitet, duke përfshirë mundësinë që ata të lëvizin lirshëm dhe në mënyrë të sigurt në hapësirat publike.

Ndjenja e pasigurisë në hapësirat publike nuk është vetëm një përvojë personale. Ajo ndikon drejtpërdrejt në faktin nëse dhe në çfarë mase gratë e reja marrin pjesë në arsim, punësim, aktivitete kulturore dhe shoqërore, si dhe në jetën publike të komunitetit.

Konsultimet në Bujanoc tregojnë se faktorët mjedisorë, para së gjithash ndriçimi i pamjaftueshëm publik, hapësirat e lëna pas dore dhe të pambikëqyrura, si dhe rrugët e pasigurta për këmbësorët, veçanërisht në mbrëmje, kufizojnë lëvizjen e grave të reja dhe ndikojnë në vendimet e tyre të përditshme. Për këtë arsye, ato shmangin disa pjesë të qytetit, shkurtojnë kohën e qëndrimit jashtë shtëpisë ose heqin dorë nga aktivitete të caktuara.

Në të njëjtën kohë, aspektet e sigurisë dhe nevojat e grave të reja nuk merren sistematikisht në konsideratë gjatë planifikimit të infrastrukturës komunale dhe investimeve kapitale dhe as nuk ekzistojnë mekanizma përmes të cilëve të rinjtë mund të identifikojnë lokacionet e pasigurta dhe të ndikojnë në përcaktimin e prioriteteve të investimeve.

Akterët përgjegjës: Kuvendi i Komunës së Bujanocit, Drejtoria për Shërbime Komunale dhe Urbanizëm, shërbimet përkatëse komunale të infrastrukturës, policia lokale, Këshilli Lokal për Barazinë Gjinore dhe organizatat e shoqërisë civile.

Aktivitete të propozuara:

- Të kryhet një vlerësim komunal i sigurisë së hapësirave publike dhe ndriçimit, i cili kombinon vlerësimin teknik të infrastrukturës me hartëzimin pjesëmarrës, me pjesëmarrjen e grave të reja, përfaqësuesve të të rinjve, organizatave të grave dhe policisë.
- Të hartohet një kornizë publike dhe e qasshme për përcaktimin e prioriteteve, përmes së cilës identifikohen lokacionet që kërkojnë ndërhyrje, bazuar në nivelin e rrezikut për sigurinë, shkallën e përdorimit, qasshmërinë dhe reagimet e komunitetit.
- Të përfshihen përmirësimet prioritare të ndriçimit dhe të hapësirave publike në planet vjetore dhe afatmesme të investimeve kapitale të komunës, me ndarje të qarta buxhetore.
- Të përcaktohet detyrimi që aspektet e sigurisë së grave dhe të rinjve të merren parasysh gjatë planifikimit dhe rikonstruksionit të rrugëve, shtigjeve për këmbësorë, stacioneve të transportit publik, parqeve dhe hapësirave të tjera publike që përdoren shpesh.
- Të kryhet një vlerësim pasues i sigurisë pas raundit të parë të përmirësimeve, për të përcaktuar nëse ndërhyrjet kanë kontribuar në rritjen e ndjenjës së sigurisë së raportuar nga gratë e reja dhe në rritjen e përdorimit të hapësirave publike.

Afati kohor: *Menjëherë* (brenda 6 muajve) për vlerësimin e sigurisë dhe hartëzimin e prioriteteve; *në afat të shkurtër dhe të mesëm* (1–3 vjet) për përmirësimet kapitale dhe integrimin e dimensionit gjinor në praktikën e rregullt të planifikimit të infrastrukturës.

Përgjegjësia dhe monitorimi: Publikimi i gjetjeve të vlerësimit dhe i lokacioneve prioritare për ndërhyrje; raportimi vjetor, sipas zërave buxhetorë, mbi investimet e planifikuara dhe të realizuara; si dhe realizimi i anketave periodike me qytetarët mbi sigurinë, me të dhëna të ndara sipas moshës dhe gjinisë.

Rekomandimi 5. Mbrojtja: Të krijohet një mekanizëm sistemik për reagimin ndaj dhunës mes bashkëmoshatarëve në shkolla.

Të ndahen mjete komunale për arsimin dhe programet mbështetëse, në mënyrë që shkollat në Bujanoc të mbështeten në parandalimin e dhunës mes bashkëmoshatarëve, reagimin pa diskriminim ndaj rasteve, me një qasje të përqendruar te fëmijët që kanë përjetuar dhunë, përmirësimin e qasjes në shërbimet e këshillimit dhe mekanizmat e raportimit, si dhe në sigurimin e ndjekjes së duhur të çdo rasti, në vend që rastet të trajtohen vetëm përmes masave disiplinore.

Mbrojtja në kuadër të agjendës YPS duhet të përfshijë edhe dhunën dhe diskriminimin në mjediset ku të rinjtë kalojnë pjesën më të madhe të jetës së tyre të përditshme. Konsultimet në Bujanoc tregojnë se reagimi ndaj dhunës mes bashkëmoshatarëve mbështetet së tepërmi në masa disiplinore formale, pa trajtuar në mënyrë të duhur shkaqet, nevojat e fëmijëve që përjetojnë dhunë ose modelet e sjelljes diskriminuese. Nxënësit kanë qasje të kufizuar në mbështetje adekuate, mekanizma konfidencialë të raportimit dhe ndjekje të mëtejshme të rasteve.

Konsultimet kanë treguar gjithashtu shqetësim për trajtimin e pabarabartë mbi baza etnike dhe kontributin e kufizuar të edukimit qytetar në parandalimin e këtyre dukurive në shkolla. Pjesëmarrësit në konsultime e kanë krahasuar këtë me praktikat në shkollat e Vranjës, të cilat ofrojnë mundësi më të mira për mbështetjen e nxënësve dhe ndërhyrje të bazuara në të drejta.

Akterët përgjegjës: Kuvendi i Komunës së Bujanocit dhe organet përkatëse komunale për arsimin dhe të rinjtë, në partneritet me drejtuesit e shkollave dhe, sipas nevojës, me Ministrinë e Arsimit.

Aktivitete të propozuara:

- Të kryhet një vlerësim i praktikave të reagimit ndaj dhunës mes bashkëmoshatarëve në nivelin e shkollave dhe të identifikohen mangësitë në mbështetjen për fëmijët që përjetojnë dhunë, referimin, parandalimin dhe ndjekjen e mëtejshme të rasteve, duke u mbështetur në praktikat e mira të identifikuara në komunat dhe qytetet e rajonit.
- Të ndahen mjete komunale për mbështetjen e shkollave, në mënyrë që të përmirësohet qasja te këshilltarët, psikologët ose personeli tjetër i kualifikuar, aty ku janë identifikuar mangësi në kapacitete.
- Të mbështeten shkollat në krijimin e mekanizmave konfidencialë dhe të qasshëm për raportim dhe referim, me procedura të qarta për ndjekjen e mëtejshme të rasteve dhe mbrojtjen nga hakmarrja.
- Të fuqizohen të rinjtë dhe të financohen iniciativa të strukturuara për mbështetjen dhe ndërmjetësimin mes bashkëmoshatarëve, aty ku kjo është e përshtatshme, duke parashikuar masa mbrojtëse që sigurojnë se rastet serioze mbeten në kompetencën e profesionistëve të kualifikuar.
- Të krijohen procedura që kërkojnë veprim institucional të dokumentuar në rastet kur paraqiten pretendime për trajtim të pabarabartë ose diskriminim në bazë të përkatësisë etnike ose të ndonjë baze tjetër të mbrojtur.

- Të fuqizohen masat parandaluese në shkolla përmes programeve shtesë të edukimit qytetar, luftës kundër diskriminimit dhe mësimit ndërkulturor, të cilat zbatohen në hapësira të sigurta për të rinjtë (shih Rekomandimin 6).

Afati kohor: *Menjëherë* (brenda 6 muajve) për shqyrtimin e gjendjes dhe vlerësimin e kapaciteteve; *në afat të shkurtër* (deri në 2 vjet) për zbatimin e programeve pilot në shkollat e përzgjedhura; *në afat të mesëm* (2–3 vjet) për zgjerimin e programeve bazuar në rezultatet e vlerësimit.

Përgjegjësia dhe monitorimi: Raportimi vjetor anonim mbi llojet e rasteve të dhunës mes bashkëmoshatarëve, masat e ndërmarra, referimet dhe rezultatet; mekanizma për marrjen e reagimeve nga nxënësit; si dhe rishikimi periodik me pjesëmarrjen e Këshillit Lokal për të Rinjtë dhe aktorëve relevantë në fushën e arsimit.

Rekomandimi 6. Pjesëmarrja, partneritetet dhe parandalimi: Të krijohen hapësira të sigurta për të rinjtë që mbështesin pjesëmarrjen ndërkulturore dhe programet gjithëpërfshirëse.

Të krijohet një hapësirë e qëndrueshme, e financuar dhe gjithëpërfshirëse për të rinjtë, e cila ofron mundësi të rregullta për ndërveprim ndërkulturor, pjesëmarrjen e të rinjve, mësim dhe mbështetje të synuar për përfshirjen e të rinjve nga të gjitha komunitetet.

Në kuadër të agjendës YPS, parandalimi kërkon investim të vazhdueshëm në kushtet shoqërore që zvogëlojnë përjashtimin, diskriminimin dhe distancën ndërmjet komuniteteve. Konsultimet në Bujanoc tregojnë se ndërveprimi i përditshëm ndërmjet të rinjve të komuniteteve serbe, shqiptare dhe rome është i kufizuar, ndërsa të rinjtë romë përballen me pengesa shtesë arsimore dhe shoqërore. Strukturat ekzistuese rinore ende nuk ofrojnë hapësira të mjaftueshme, të dukshme dhe të qasshme, me programe të rregullta që mundësojnë lidhjen dhe ndërveprimin e vazhdueshëm ndërmjet të rinjve nga komunitete të ndryshme. Një hapësirë e përbashkët për të rinjtë mund të kontribuojë në tejkalimin e këtyre mangësive, por vetëm nëse konceptohet si një platformë aktive për pjesëmarrje ndërkulturore, përfshirje dhe programe të përbashkëta e të rregullta.

Aktorët përgjegjës: Kuvendi i Komunës së Bujanocit, Këshilli Lokal për të Rinjtë dhe Zyra për të Rinjtë, në partneritet me shkollat, shoqatat rinore dhe organizatat për të rinjtë, si dhe organizatat e tjera të shoqërisë civile në Bujanoc.

Aktivitete të propozuara:

- Të sigurohet një lokacion fizik i qasshëm dhe neutral në aspektin etnik dhe gjinor, i cili do të shërbejë si hapësirë për të rinjtë, si dhe të krijohet një linjë vjetore buxhetore e komunës për personelin, programet dhe mirëmbajtjen e kësaj hapësire.
- Në bashkëpunim me organizatat e shoqërisë civile, të hartohet dhe të miratohet një kornizë programore vjetore që u jep përparësi aktiviteteve me potencial të dëshmuar për përfshirjen e të rinjve

nga komunitete të ndryshme, duke përfshirë sportin, muzikën, mësimin e gjuhëve, angazhimin qytetar dhe iniciativat e përbashkëta rinore.

- Të krijohen programe të synuara të mbështetjes arsimore dhe mentorimit për të rinjtë romë, të konceptuara dhe të zbatuara në partneritet me organizatat rome dhe personelin e kualifikuar.
- Të krijohet një mekanizëm i qasshëm përmes të cilit të rinjtë mund të raportojnë raste të diskriminimit ose pengesa për pjesëmarrje, me një person kontakti të caktuar në komunë dhe një procedurë të përcaktuar për referimin dhe veprimin e mëtejshëm.

Afati kohor: *Në afat të shkurtër* (1–2 vjet) për krijimin e hapësirës, mekanizmit të financimit, zgjidhjeve kadrovike dhe trupit këshillues, si dhe për zbatimin dhe vlerësimin e ciklit të parë të plotë programor vjetor.

Përgjegjësia dhe monitorimi: Raportimi mbi pjesëmarrjen dhe aktivitetet, me të dhëna të ndara, aty ku është e përshtatshme, sipas moshës, gjinisë dhe komunitetit; rishikimi vjetor nga Trupi Këshillues për të Rinjtë dhe Këshilli Lokal për të Rinjtë; monitorimi i rezultateve të mbështetjes së synuar arsimore; si dhe përfshirja e treguesve të punës së Hapësirës për të Rinjtë në raportimin përkatës mbi zbatimin e dokumenteve të politikave publike të komunës.

Rekomandimi 7. Partneritetet: Të institucionalizohet bashkëpunimi i komunës me organizatat e shoqërisë civile që punojnë me të rinjtë, gratë dhe komunitetin rom.

Të krijohet një kornizë transparente për partneritet të qëndrueshëm, bashkëfinancim dhe dialog të strukturuar mbi politikat publike me organizatat e shoqërisë civile të udhëhequra nga të rinjtë, gratë dhe pjesëtarët e komunitetit rom.

Shtylla e partneritetit në kuadër të agjendës YPS kërkon që institucionet publike të kalojnë nga konsultimet ad hoc në bashkëpunim të strukturuar, financim të parashikueshëm dhe përgjegjësi të përbashkët me organizatat e shoqërisë civile që kanë ekspertizë relevante dhe gëzojnë besimin e komunitetit. Konsultimet në Bujanoc tregojnë se të rinjtë, veçanërisht gratë e reja, mund të ftohen të marrin pjesë në diskutime, por mungojnë procedurat e përshtatshme që do t'i detyronin institucionet t'u përgjigjen propozimeve të tyre. Në të njëjtën kohë, organizatat lokale ofrojnë shërbime të rëndësishme për komunitetin pa mbështetje sistematike nga komuna.

Akterët përgjegjës: Këshilli Lokal për Barazinë Gjinore, Kuvendi i Komunës së Bujanocit, drejtoritë përkatëse komunale, Këshilli Lokal për të Rinjtë dhe organizatat e shoqërisë civile që marrin pjesë në proces.

Aktivitete të propozuara të politikave publike:

- Të miratohet një kornizë komunale për partneritet me organizatat e shoqërisë civile, e cila përcakton kritere transparente për bashkëpunim, bashkëfinancim, konsultime dhe pjesëmarrje në hartimin e programeve.

- Të lidhen kontrata formale për ofrimin e shërbimeve, bashkëpunimin ose bashkëfinancimin me organizatat rinore relevante dhe aktive, bazuar në role të përcaktuara qartë dhe rezultate të pritshme.
- Të krijohet një skemë e granteve të vogla për iniciativat e udhëhequra nga të rinjtë dhe gratë, me kritere transparente të përshtatshmërisë, procedura të qarta të përzgjedhjes dhe raportim publik mbi mjetet e ndara.
- Të vendoset një protokoll formal për përgjigje, përmes të cilit komuna obligohet që, brenda një afati të përcaktuar, t'u përgjigjet me shkrim propozimeve të paraqitura përmes mekanizmave të njohur të konsultimit me të rinjtë dhe shoqërinë civile, duke përfshirë vendimin, arsyetimin, afatin e përafërt për zbatim dhe emrin e njësisë organizative përgjegjëse.
- Të sigurohet një rol i strukturuar për organizatat partnere në hartimin, monitorimin dhe rishikimin e programeve, duke përfshirë zbatimin e aktiviteteve në Hapësirën për të Rinjtë dhe të masave të tjera që lidhen me agjendën YPS.

Afati kohor: *Menjëherë* (brenda 6 muajve) për miratimin e protokollit të përgjigjes dhe kornizës së partneritetit; *brenda 12 muajve* për lidhjen e kontratave të para formale dhe zbatimin e ciklit të parë të granteve të vogla.

Përgjegjësia dhe monitorimi: Të mbahet një regjistër publik i propozimeve formale dhe përgjigjeve institucionale; të publikohen çdo vit informacione mbi grantet dhe kontratat e partneritetit; të kryhet një rishikim i përbashkët vjetor i partneritetit; si dhe të sigurohet përfaqësimi formal i organizatave të shoqërisë civile në organet përkatëse të monitorimit.